

PREUS AGRARIS AL CAMP DE TARRAGONA, CONCA DE BARBERÀ I PRIORAT L'ANY 1821

Les desamortitzacions del vuit-cents comportaren, entre altres moltes coses, la creació de les juntes diocesanes.

Comesa fonamental d'aquestes corporacions fou la recaptació i administració dels recursos, substituïtoris de les propietats desamortitzades o de les rendes incorporades a l'Estat, aplicats pel Govern al manteniment dels eclesiàstics. Conseqüentment, una bona part de la documentació creada per la burocràcia d'aquestes juntes té un caire econòmic ja que es veieren obligades a portar tota una llarga sèrie de comptes com, per exemple, la recaptació i venda dels productes assignats per la legislació.

L'estudi del fons documental de les juntes diocesanes pot donar molta llum pel que fa a la distribució i composició del clergat i de les parròquies, coneixement de les estructures socials, perceptors dels delmes, relacions econòmiques, evolució dels conreus, moviment dels preus i salaris, delme i primícia, relacions amb l'administració central, mercats comarcals, etc. Nosaltres, ara i aquí, aprofitant la documentació de la Junta diocesana de l'any 1821 a l'Arquebisbat de Tarragona¹, sols tractarem els preus dels principals productes agraris de les comarques del Camp de Tarragona —Alt Camp, Baix Camp i Tarragonès—, Conca de Barberà i mig Priorat i això perquè estem convençuts que els estudis dels delmes i de la primícia són cardinals per a mesurar la productivitat i els rendiments de l'agricultura a les societats de l'Antic Règim.

La nostra pretensió, pel que fa a aquest treball, és que pugui ser-

1. L'arxivet de les juntes diocesanes del Trienni és un conjunt de sis lligalls força voluminosos. Fins l'any 1978 s'ha conservat, desconegut per tothom, a l'Arxiu de la Catedral de Tarragona, però, pel seu caire diocesà, ha estat ingressat, al nostre entendre encertadament, a l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona.

vir de document de base a ulteriors estudis i contribuir, en definitiva, a palliar un xic l'enormitat del buit que presenta la història agrària i econòmica a les comarques meridionals de Catalunya ².

1. CONSIDERACIONS GENERALS PER COMARQUES

1.1. *Alt Camp*

Dels vint-i-cinc municipis ³ d'aquesta comarca cal excloure'n per als nostres càlculs, tres ⁴, ja que l'any 1821 pertanyien al, aleshores, Bisbat de Barcelona. Dels vint municipis restants, integrats a l'Arquebisbat de Tarragona, hem trobat relacions corresponents a catorze car, malgrat que no tenim els de la parròquia de Cabra del Camp, posseïm la del seu agregat de Fontscaldetes.

QUADRE NÚM. 1. ALT CAMP. PREUS DELS GRANS PER QUARTERA (SOUS I DINERS)

Població	blat	civada	espelta	mestall	morenc	ordi
Aiguamúrcia	—	—	—	78-9	63-9	63-9
Alcover	—	45	—	78-9	75	58-4
Alió	—	—	—	82-6	—	—
Bràfim	—	45	45	90	—	60
Fontscaldetes	—	—	—	105	—	60
Montagut	90	35	30	75	—	48-9
El Pla de Cabra	—	48	—	78-9	—	—
El Pont d'Armentera	97-6	45	—	80-8	—	62-8
Puigpelat	—	—	—	75	—	60
Querol	—	37-6	60	86-3	—	60
				75		
La Riba	116	—	45	81	—	—
El Rourell	—	50	—	63-9	75	52-6
Salmella	—	45	37-6	—	—	60
Vallmoll	—	—	—	75	75	58
Vilabella	—	60	—	82-6	—	58-2
Vila-rodona	—	45	37-6	86-3	—	—
mitjana	101-2	45-6	42-6	80-10	72-2	58-6

2. Per tal de reduir l'extensió dels quadres i facilitar-ne l'estudi, hem bandejat els productes que solament figuraven en una o dues parròquies.

3. Els municipis els considerem segons la distribució actual.

4. Masllorenç, Montferri i Rodonyà.

Dels sis municipis dels quals ens manquen estats de comptes no hem pogut esbrinar-ne les causes pel que fa als de la Masó, el Milà, Nulles i Valls, però si respecte dels de Mont-ral i Figuerola del Camp, en els quals, la manca rau en el fet que el producte del delme fou robat per les partides absolutistes.

QUADRE NÚM. 2. ALT CAMP. PREUS DELS PRODUCTES ALTRES QUE GRANS (SOUS I DINERS)

Població	cànem (1)	favalins (2)	fesols (2)	guixes (2)	oli (3)	vi (4)
Aiguamúrcia	90	—	120	—	—	—
Alcover	80	90	127-6	—	24-4	45
Alió	—	—	—	—	—	45
Bràfim	82-6	97-9	—	—	26-3	—
Fontscaldetes	—	82-6	—	—	—	—
Montagut	90	60	135	52-6	30	37-6
El Pont d'Armentera	97-6	91-10	130	—	—	40
Puigpelat	93	86-3	—	60	26-3	—
Querol	—	60	—	60	—	37-6
La Riba	—	—	—	—	—	56
El Rourell	—	82-6	135	—	22-6	—
Salmella	—	—	—	60	—	—
Vallmoll	86	90	—	—	22-6	—
Vilabella	82-6	60	—	—	25	—
Vila-rodona	—	90	—	75	—	—
mitjana	87-8	80-11	129-6	61-6	25-3	43-6

(1) roves (2) quarteres (3) quartans (4) cargues

Amb tot, però, en els comptes de la Junta, hi figuren diverses entrades de numerari produït per la venda de les existències de Valls, i, a més, coneixem els aiguardents recaptats a la Masó i Nulles.

Pel que fa als preus d'aquesta comarca, atrauen l'atenció els 45 sous de la civada, ja que es repeteix cinc cops sobre un total de deu, el majoritari de 60 sous, seguit del de 58 sous 2 diners, de l'ordi i el de 75 sous del moresc.

Respecte dels grans, les mitjanes més representatives són les de la civada, el mestall i l'ordi, car han estat formades amb preus de deu, quinze i tretze pobles, respectivament, sobre un total de setze.

1.2. Baix Camp

Malgrat que aquesta comarca pertany quasi totalment a l'Arquebisbat de Tarragona.⁵, ens manquen les relacions de Capafonts, Castellvell del Camp, Duesaigües, Montbrió del Camp i Riudoms, encara que, d'aquest darrer, en coneixem l'aportació en aguardent.

QUADRE NÚM. 3. BAIX CAMP. PREUS DELS GRANS PER QUARTERA
(SOLS I DINERS)

Població	blat	civada	mestall	ordi
L'Albiol	—	45	76-10	57-6
L'Aleixar	—	60	82-6	57-3
Alforja	—	—	83-6	60
Almoster	—	—	82-6	60
L'Argentera	—	—	101-3	60
Les Borges del Camp	97-6	45	—	57-3
Cambrils	97-6	—	—	57-3
La Febró	—	60	75	60
			78-9	
Maspujols	120	56-3	90	60
			82	
Mont-roig	—	—	112-6	60
Reus	82-6	—	82-6	61-10
Riudecanyes	—	—	97-6	60
Riudecols	—	—	90	56-3
				60
La Selva del Camp	—	—	75	53-6
Vilanova	—	—	101-3	101-3
Vilaplana	—	45	77-10	77-10
Vinyols	—	—	82-6	82-6
mitjana	99-3	51-10	86-6	63-5

Aquí també, en el cas dels grans, la mitjana més representativa correspon al mestall i a l'ordi ja que el primer cereal figura a les relacions de tretze pobles i el segon a les de tots.

Crida l'atenció la coincidència de quatre preus sobre tretze en el mestall, de nou sobre divuit en el cas de l'ordi i l'existència de dos tipus de preus, 45 i 60 sous, en el de la civada.

5. Solament queden fora els municipis de Colldejou, Pratdip i Vandellòs que són del Bisbat de Tortosa.

QUADRE NÚM. 4. BAIX CAMP. PREUS DELS PRODUCTES ALTRES QUE GRANS (SOUS I DINERS)

Població	ametlles (1)	avellanes (1)	cigrons (1)	favalins (1)	fesols (1)	guixes (1)	oli (2)	vi (3)
L'Albiol	—	93-9	105	67-6	120	—	22-6	—
L'Aleixar	—	—	—	75	—	—	20	48-9
Alforja	—	90	120	75	—	—	24	—
Almóster	—	97-6	—	—	141	—	—	—
L'Argentera	60	97-6	135	—	112-6	—	26-3	71-3
Les Borges	—	101-3 97-6	—	82-6	—	—	26-3	69-4
Cambrils	—	—	—	82-6	120	—	38	60 75
Maspujols	—	—	112-6	75	—	—	26-3	75
Reus	67-6	97-6	112-6	82-6	127 131-6	60	25-2	—
Riudecanyes	—	93-9	135	82-6	—	75	—	—
Riudecols	—	101-3	—	—	—	—	30	71-3
La Selva	—	105	70-1	70-1	70-1	70-1	26-3	—
Vilanova	71-3	95-8	120-2	67-6	122	—	22-6	82-6
Vilaplana	—	97-6	—	75	—	—	22-6	51-4
Vinyols	—	—	—	75	138-9	—	26	75
mitjana	66-3	97-4	113-9	75-10	120-3	68-4	25-9	67-11

(1) quarteres (2) quartans (3) cargues

En els productes altres que grans són força representatives totes les mitjanes a excepció de la de les ametlles (2/15) i la de les guixes (3/15). En els preus de les avellanes trobem repetit quatre vegades el de 97 sous 6 diners i tres el de 93 sous 9 diners, mentre que en els dels cigrons tots són diferents; en els favalins els que més sovintegen són el de 75 sous, cinc cops, i el de 82 sous 6 diners, quatre cops. El preu més característic de l'oli és el de 22 sous 6 diners, ja que es repeteix quatre cops.

En el supòsit d'una possible influència del mercat de Reus damunt la comarca, convé assenyalar que la mitjana de preus comarcals no coincideix amb els de la capital del Baix Camp.

1.3. Tarragonès

A despit que l'any 1821 tots els municipis d'aquesta comarca, tret dels de Bonastre i Salomó, pertanyien a l'Arquebisbat de Tarragona, ens manquen les relacions de fruits dels del Catllar, els Pallaresos, la Riera de Gaià, Tarragona i Torredembarra.

QUADRE NÚM. 5. TARRAGONÈS. PREUS DELS GRANS PER QUARTERA
(SOLS I DINERS)

Població	blat	mestall	morenc	ordi
Altafulla	—	80	—	56-3
Constantí	112-6	97-6	82-6	48-9
		82-6		
Creixell	71-3	—	—	—
Els Garidells	—	82-6	67-6	60
El Morell	—	73-2	67-6	60
Perafort	—	76-10	75	60
La Pobla de Mafumet	78-9	75	75	56-3
	75			60
La Pobla de Montornès	78	78-9	—	64-8
	75	75		
Renau	—	75	—	57-3
		90		
Roda de Berà	82-6	—	—	—
La Secuïta	—	82-6	45	57-6
Vespella	—	82-6	—	60
		75		
Vilallonga	—	75	78-9	57-3
Vila-seca	120	75	—	60
mitjana	86-7	79-9	70-2	59-5

Pel que fa la Riera de Gaià hem trobat les quantitats dels fruits recollectats, però no el preu a què foren venuts.

Del Catllar hem localitzat els totals del numerari produït per les vendes dels fruits. Mentre que la manca de les relacions dels Pallaresos i Tarragona pot ser explicada pel fet que els fruits d'aquestes localitats foren arrendats directament per la Junta diocesana a canvi de diners.

QUADRE NÚM. 6. TARRAGONÈS. PREUS DELS PRODUCTES ALTRES QUE GRANS
(SOLS I DINERS)

Població	cànem (1)	favons (2)	fesols (2)	garrofes (3)	oli (4)	vi (5)
Altafulla	120	—	180	—	26-3	60
Constantí	60	86-3	120	—	25-2	57-3
			111-3			
Els Garidells	75	—	127-6	—	22-6	—
El Morell	—	78-9	135	—	24-6	—
Perafort	—	80	127-6	—	30	—

Població	cànem (1)	favons (2)	fesols (2)	garrofes (3)	oli (4)	vi (5)
La Pobla de Mafumet	—	90 82-6	120	—	30 26-3	—
La Pobla de Montornès	93-9	—	—	30	26-3	63-9 64-8
Renau	—	—	—	—	—	37-6 52
Roda de Berà	—	—	120	30	30	70-7
La Secuita	—	100	120	—	30	52-6
Vespella	67-6	82-6	—	30	26-3	46-10
Vilallonga	60	97-6	138-9	—	26-3	—
Vila-seca	60	88	140-2	—	23-6	52-6
mitjana	76-7	87-3	131	30	26-8	55-9

(1) roves (2) quarteres (3) quintals (4) quartans (5) cargues

Dels quadres del Tarragonès ressalta la repetició de cinc vegades el preu de 75 sous, en el cas del mestall, i la de sis vegades el de 60 sous, en el de l'ordi; igualment ho fa el preu elevadíssim del cànem d'Altafulla, el més alt entre tots els d'aquest producte, que tal volta pot ser justificat per la finura poc comú del conreat en aquella zona.

1.4. Conca de Barberà

Dels dinou municipis de la Conca pertanyents l'any 1821 a l'Arquebisbat de Tarragona, hem trobat les relacions de disset, més les de les actuals pedanies montblanquines de la Guàrdia dels Prats i Rojals⁶, per la qual cosa els quadres que presentem d'aquesta comarca són els més complets de tots i els que poden donar una mitjana de preus comarcals més representativa.

6. Ens manquen les de l'Espluga de Francolí i Vilanova de Prades.

QUADRE NÚM. 7. CONÇA DE BARBERÀ. PREUS DELS GRANS PER QUARTERA (SOLS I DINERS)

Població	blat	civada	espelta	mestall	mestall		moresc	ordi
					ordiós	segolós		
Barberà	90	45	30	90	67-6	—	—	56-3 60
Blancafort	112-6	62-10	—	79-9	—	—	—	—
Conesa	99-4	37-6	37-6	56-3	—	—	—	56-3
Forès	97-6	—	30	90	—	—	—	58-2
Montblanc	82-6	48-5	—	75	—	—	67-6	71-3
G. dels Prats	—	101	—	100-3	—	—	86-3	73-2
Rojals	—	45	45	82-6	—	—	—	45
Montbríó	112-6	—	33-9	82	—	—	—	60
Passanant	—	45	52-6	—	69	82-6	—	58-2
Les Piles	97-6	33-9	33-9	—	—	82-6	—	67-6
Pira	—	—	—	—	86-3	86-3	—	56-3 63-9
Rocafort	—	—	33	—	—	—	—	60
Sta. Perpètua	—	31-10	31-10 37-6	75	65-8 75	—	—	60
Sarral	—	—	—	—	62	74	—	58-2
Senan	—	—	33	105	67-6	90	—	61-4
Solivella	87-1	37-6	52-6	75	—	—	—	60
Vallclara	72-6	45	—	90	78-3	—	—	67-6
Vilaverd	105	45	—	76-10	—	—	78-9	63-9
Vimbodi	123-9	52-6	—	92-8	—	—	—	67-6
mitjana	98-2	48-5	37-6	83-7	71-4	83	77-6	61-2

Malgrat ser els preus, que no els conreus, el que aquí ens interessa, no podem deixar de remarcar la importància primordial dels cereals la qual, fins i tot, ens ha obligat a reservar tres columnes pel mestall, segons que sigui general, ordiós o segolós.

QUADRE NÚM. 8. CONÇA DE BARBERÀ. PREUS DELS PRODUCTES ALTRES QUE GRANS (SOLS I DINERS)

Població	cànem (1)	favons (2)	fesols (2)	guixes (2)	oli (3)	vi (4)
Blancafort	61	—	—	—	—	—
Forès	—	—	—	45	—	—
Montblanc	48-9	86-3	120	—	—	57-7
G. dels Prats	60	—	150	—	—	—
Rojals	—	—	—	—	—	45
Montbríó	52	—	—	—	—	33-9
Passanant	—	—	—	—	—	36

Població	cànem (1)	favons (2)	fesols (2)	guixes (2)	oli (3)	vi (4)
Les Piles	—	—	—	—	—	30
Rocafort	—	—	—	66	—	—
Sta. Perpètua	—	82-6	—	60	—	37-6
Sarral	48-9	—	120	45	—	—
Senan	—	—	—	—	22-6	30
Solivella	75	—	—	—	24-4	—
Vallclara	—	—	—	—	23	60
Vilaverd	—	90	127-6	—	26-3	—
Vimbodí	52-6	—	—	—	25	24
mitjana	56-9	86-3	129-4	54	22-2	39-3

(1) roves (2) quarteres (3) quartans (4) cargues

1.5. Priorat

Dels vint-i-quatre municipis d'aquesta comarca, tretze pertanyen a l'Arquebisbat de Tarragona⁷ i la resta al bisbat tortosí.

QUADRE NÚM. 9. PRIORAT. PREIS DELS GRANS PER QUARTERA
(SOLS I DINERS)

Població	blat	cívada	espelta	mestall	ordi
Cornudella	—	65	—	105	60
Falset	97-6	—	—	—	60
Porrera	—	45	—	—	60
Pradell	104	60	60	90	60
Siurana	—	60	60	90	60
Ulldemolins	120	56-3	56-3	93	60
mitjana	107-2	56-6	58-1	96	60

Dissortadament sols hem trobat relacions corresponents a parròquies de cinc municipis, encara que, pel que fa als aiguardents, posem referències de l'Arbolí, Poboleda, Pradell de la Teixeta i la Torre de Fontaubella.

7. Arbolí, Bellmunt del Priorat, Cornudella de Montsant (Siurana de Prades), Falset, Gratallops, la Morera de Montsant, Poboleda, Porrera, Pradell de la Teixeta, la Torre de Fontaubella, Torroja del Priorat, Ulldemolins i la Vilella Alta.

QUADRE NÚM. 10. PRIORAT. PREUS DELS PRODUCTES ALTRES QUE GRANS (SOUS I DINERS)

Població	ametlles (1)	cànem (2)	cigrons (1)	favalins (1)	oli (3)	vi (4)	avellanes (1)
Cornudella	75	—	—	90	30	60	—
Falset	67-6	75	145	90	23-6	60	—
Porrera	67-6	75	120	75	24-4	80	90
Pradell	90	—	120	—	—	—	90
							67-6
Siurana	—	—	137-8	—	30	—	—
Ulldemolins	—	—	112-6	—	—	—	—
mitjana	75	75	127	85	26-11	66-8	82-6

(1) quarteres (2) roves (3) quartans (4) cargues

No podem deixar d'assenyalar la coincidència de preu de l'ordi ja que a les sis parròquies es vengué a 60 sous.

2. PRINCIPALS PRODUCTES DELMERS I PRIMICERS

Entre els conreus que considerem, només sis⁸ són presents a totes les comarques que tractem, mentre que el cànem, els fesols i l'oli els trobem a totes les comarques menys a una⁹.

Malgrat la reducció, d'ençà el segle XVIII, de les terres dedicades als cereals, aquest cultiu és present, en les varietats de blat, civada, espelta, mestall i ordi, a les cinc comarques que estudiem.

L'any 1821, en conjunt, el mig delme i la primícia dels grans proporcionaren a la Junta diocesana un total de 15.986 quarteres, la venda de les quals significà un import de 70.188 lliures 2 sous 2 3/4 diners, equivalent al 47,61 per 100 del total ingressat a la caixa diocesana¹⁰.

L'expansió de la vinya a les comarques del corregiment de Tarragona durant tot el segle XVIII i primeres dècades del XIX fou enorme, fins a l'extrem d'arribar a convertir-se en un monoconreu a molts in-

8. Cinc pel que fa als grans i un respecte dels fruits altres que grans.

9. El cànem al Baix Camp, els fesols al Priorat i l'oli a la Conca de Barberà. Amb tot, aquest fet sols té un valor aproximatiu a causa del relativisme de la documentació amb la qual treballem.

10. Cal tenir en compte que en aquest total van inclosos els cereals de les parròquies i vicaries, fortament cerealístiques, dels partits de Cervera i Lleida pertanyents a l'arquebisbat tarragoní.

drets del Camp de Tarragona, per això, no podem estranyar-nos que el vi sigui un altre dels productes localitzats a les cinc comarques; més encara, és present a les relacions de trenta-sis parròquies d'un total de setanta-cinc i cal tenir en compte que en molts municipis fou transformat en aiguardent ¹¹. La importància del vi i l'aiguardent es posa de manifest pel fet d'haver-se recaptat 6.399 cargues de vi i 1.967 d'aiguardent la venda de les quals proporcionà 49.283 lliures 12 sous 5 3/4 diners, quantitat equivalent al 33,43 per 100 del total ingressat a les arques de la Junta.

El cultiu de l'olivera és present al Camp de Tarragona, Conca de Barberà i Priorat, a despit d'haver quedat seriosament afectat per l'expansió de la vinya ja que, com diu Ponz, «las fábricas de aguardiente han dado fin a infinitos olivos, que han vendido sus dueños para quemar en ellas...» ¹². Aquest article, pel seu valor, ocupa el tercer lloc després del cereals i els productes vinícoles ¹³.

Un conreu que figura a quatre de les cinc comarques és el cànem. Era aquest un cultiu típic, des de temps molt reculats, de l'horta de les valls del Francolí i del Gaià a les quals, com podeu veure, pertanyen —tret de Falset— totes les parròquies que el relacionen en els seus estats de comptes. Malgrat la seva localització i producció minoritàries, el cànem és, amb 748 roves, l'article, entre els de menor importància, que més diners proporcionà a la Junta diocesana ja que les seves 2.620 lliures 19 sous 3 diners representen el 1,177 per 100 del total del numerari ingressat a la caixa de l'entitat ¹⁴.

3. L'AIGUARDENT

El vi i l'aiguardent constituïen un dels capítols més importants de l'economia delmèra i primicera de l'Arquebisbat de Tarragona, per la qual cosa no ens ha de sobtar que la Junta diocesana de l'any 1821 volgués concentrar a Reus i Tarragona bona part de l'aiguardent elaborat a les diverses parròquies a fi de poder-lo comercialitzar directament ¹⁵.

11. Vegeu, si us plau, l'apartat dedicat a l'aiguardent.

12. PONZ, ANTONIO, *Viage de España*, vol. XIII, pàg. 176, Madrid, 1788.

13 i 14. Junta diocesana, lligall 3, *Razón exacta del producto y valor del medio diezmo y primicia de los fondos prediales*.

15. L'aiguardent concentrat a Reus i Tarragona —1.513 cargues— representa el 76,91 per 100 del total elaborat a les diverses parròquies de l'Arquebisbat de Tarragona.

Al magatzem de Tarragona anaren a parar 10 pipes d'aiguardent refinat i 84 1/2 d'aiguardent Holanda, en total 378 cargues, les quals provenien de Lilla, Barberà de la Conca, Alió, Figuerola del Camp, Valls, Vilabella, Nulles, Bràfim, els Garidells, la Secuita, Perafort i el Pla de Cabra, és a dir, de dos pobles de la Conca de Barberà, de tres del Tarragonès i de set de l'Alt Camp.

QUADRE NÚM. 11. CARGUES D'AIGUARDENT
DIPOSITADES AL MAGATZEM DE TARRAGONA

Població	Refinat	Holanda
Lilla	4	—
Barberà de la Conca	16	—
Alió	20	—
Figuerola del Camp	—	38
Valls	—	94
Vilabella	—	72
Nulles	—	24
Bràfim	—	8
Els Garidells	—	10
La Secuita	—	28 ¹⁶
Perafort	—	22
El Pla de Cabra	—	40

Al de Reus es concentraren 349 cargues d'aiguardent refinat i 786 cargues d'aiguardent Holanda, l'origen de les quals eren el Vilosell, Vallclara, Falset, la Pobla de Cèrvols, Albarca, Ulldemolins, Siurana de Prades, Poboleda, Arbolí, Prenafeta, Alforja, Reus, Pradell de la Teixeta, Cornudella, Vinyols, Alcover, Vallmoll, Almofter, l'Aleixar, la Selva del Camp, les Borges del Camp, Mont-roig del Camp, Vilallonga del Camp, Maspujols, l'Albiol, la Canonja, Riudoms, la Masó, Renau, Puigpelat, la Pobla de Mafumet, el Rourell i el Morell. En total dos pobles de les Garrigues, dos de la Conca de Barberà, set del Priorat, dotze del Baix Camp, cinc de l'Alt Camp i cinc del Tarragonès.

16. A més de les cargues dipositades a Tarragona, la rectoria de La Secuita comercialitzà directament 36 cargues d'aiguardent Holanda les quals vengué a 300 sous la unitat.

QUADRE NÚM. 12. CARGUES D'AGUARDENT
DIPOSITADES AL MAGATZEM DE REUS

Població	Refinat	Holanda
El Vilosell	18	—
Vallclara	10	—
Falset	53	—
La Pobla de Cérvoles	15	—
Albarca	6	—
Ulldemolins	28	—
Siurana de Prades	18	—
Poboleda	16	—
Arbolí	2	—
Prenafeta	20	—
Alforja	44	—
Reus	12	131
Pradell de la Teixeta	27	12
Cornudella	74	—
Vinyols	—	4
Alcover	—	80
Vallmoll	—	64
Almoster	—	17
Aleixar	—	24
La Selva del Camp	—	149
Les Borges del Camp	—	8
Mont-roig del Camp	—	16
Vilallonga	—	4
Maspujols	—	20
L'Albiol	—	8
La Canonja	—	20
Riudoms	—	72
La Masó	—	16
Renau	—	8
El Morell	—	12

Entre les parròquies que no conduïren el seu aguardent als magatzems de Reus i Tarragona, ans el vengueren pel seu compte, hi ha les de Solivella, Maspujols, Vimbodí, la Secuita, Porrera i Montblanc.

La venda de l'aguardent produït pel mig delme i primícia de l'any 1821 totalitzà, per a la caixa de la Junta diocesana, 33.795 lliures obtingudes mercès a les compres afectuades per

Ramon Albanès, de Reus = 11.575 lliures
 Joan Masalles, de Tarragona = 5.339 »
 Josep Figuerola = 3.434 »

Josep Anguera, de Falset	= 2.578	»
Sr. Borràs	= 2.269	»
Sr. Mésseguer	= 2.252	»
Llorenç Cisterer, de Vallmoll	= 1.190	»
Sr. Larrad	= 1.090	»
D'altres	= 4.069	»

L'aiguardent a prova d'Holanda venut per la Junta ho fou a diferents preus que oscillaren entre un mínim de 290 sous la carga i un màxim de 300 sous; també es registraren vendes a 293 sous, 293 sous 9 diners i 295 sous. En canvi totes les vendes d'aiguardent refinat experimentaren un mateix preu: 20 lliures.

Pel que fa a l'aiguardent venut directament per les parròquies cal dir que l'Holanda, cas de les de Maspujols i la Secuita, ho fou a 300 sous la carga, mentre que el refinat assolí els preus de 350 sous —Solivella—, 357 sous 6 diners —Vimbodí—, 360 sous —Montblanc— i 380 sous —Porrera—.

4. CONSIDERACIONS ENTORN DELS PREUS

El procediment emprat per la Junta diocesana per a la venda dels fruits recaptats per raó del delme i de la primícia, fou la d'encomanar, a excepció feta de la major part de l'aiguardent, a cada un dels rectors i vicaris la seva venda. Aquesta circumstància va fer que els fruits no anessin a parar exclusivament a mans dels comerciants establerts a Reus, Tarragona o Valls ans, en molts casos, a les de compradors residents a la pròpia parròquia o a les de la rodalia. Així, i malgrat la indubtable influència d'algun determinat mercat, s'assoleix una varietat de preus, la mitjana dels quals resulta molt més aproximada a la realitat comarcal que la que obtindrien, per exemple, treballant els preus de Tarragona o Reus i donant-los com a propis de la realitat de la respectiva comarca.

QUADRE NÚM. 13. MITJANES DELS PREUS DELS PRINCIPALS PRODUCTES (SOUS I DINERS)

Productes	Tarragonès	Alt Camp	Baix Camp	Conca		mitjana
				de Barberà	Priorat	
blat	86-7	101-2	99-3	98-2	107-2	98-5
civada	—	45-6	51-10	48-5	56-6	50-6
espelta	—	42-6	—	37-6	58-1	46
mestall	79-9	80-10	86-6	83-7	96	85-4
moresc	70-2	72-2	—	77-6	—	73-3
ordi	59-5	58-6	63-5	61-2	60	60-6
cànem	76-7	87-8	—	56-9	75	74
fesols	131	129-6	120-3	129-4	—	127-6
guixes	—	61-6	68-4	54	—	61-3
vi	55-9	43-6	67-11	39-3	66-8	56-7
oli	26-8	25-3	25-9	22-2	26-11	25-5

Pel que fa als preus dels cereals, i considerant solament aquells que més figuren a les relacions, trobem que la mitjana del blat se situa en 98 sous 5 diners; la de la civada en 50 sous 6 diners; la de l'espelta en 46 sous; la del mestall en 85 sous 4 diners; la del moresc en 73 sous 3 diners i la de l'ordi en 60 sous 6 diners. Mentre que les dels principals productes altres que grans són les de 74 sous per al cànem; 127 sous 6 diners per als fesols; 61 sous 3 diners de les guixes; 56 sous 7 diners del vi i 25 sous 5 diners de l'oli.

Si comparem les mitjanes comarcals amb les generals trobarem que el Tarragonès té tres productes per sobre la mitjana¹⁷ i quatre per dessota¹⁸, l'Alt Camp quatre per sobre¹⁹ i set per dessota²⁰, el Baix Camp set per sobre²¹ i un per dessota —els fesols—, la Conca tres per sobre²² i set per dessota²³, i el Priorat set per sobre²⁴ i un per dessota —l'ordi—.

17. Cànem, fesols i oli.

18. Tots els cereals.

19. Blat, cànem, fesols i guixes.

20. Civada, espelta, mestall, moresc, ordi, vi i oli.

21. Blat, civada, mestall, ordi, guixes, vi i oli.

22. Fesols, moresc i ordi.

23. Blat, civada, espelta, mestall, cànem, vi i oli.

24. Blat, civada, espelta, mestall, cànem, vi i oli.

QUADRE NÚM. 14. LES MITJANES COMARCALS RESPECTE DE LA GENERAL

Comarca	Per sobre la mitjana general	Per dessota la mitjana general
Tarragonès	3	5
Alt Camp	4	7
Baix Camp	7	1
Conca de Barberà	3	7
Priorat	7	1

És a dir, que les comarques més cares són el Baix Camp i el Priorat i la Conca de Barberà és la que assoleix els preus de mercat més baixos.

5. CONCLUSIONS

1. La importància social i econòmica dels fons documentals de les juntes diocesanes vuitcentistes.

2. Malgrat la reducció, d'ençà el segle XVIII, de les terres dedicades als cereals, aquest cultiu és present, l'any 1821, a les comarques del Camp de Tarragona, Conca de Barberà i Priorat.

3. La vinya és, després dels cereals, el primer conreu a les comarques que considerem.

4. El cultiu de l'olivera és present a les cinc comarques, però ha quedat seriosament afectat per l'extensió de la vinya.

5. L'avellaner encara no ha assolit l'expansió. Es redueix al Baix Camp i Priorat.

6. El cànem, malgrat ser minoritari, és un producte de gran rendibilitat econòmica.

7. Els vins constituïen un dels capítols més importants de l'economia delmera i primicera de l'Arquebisbat de Tarragona.

8. Els preus dels llibres d'actes dels ajuntaments caps de comarca no són plenament representatius de la comarca respectiva.

9. Les comarques més cares són el Baix Camp i el Priorat, seguides del Tarragonès.

10. La comarca que té preus més baixos és la Conca de Barberà.

Salvador-J. ROVIRA I GÓMEZ